

ANOTACE

Miroslav Mleziva: O trojhodnotové logice (On Three-valued Logic); Rozprawy CSAV, Praha 1964, 67 pp. — This work concerns the problem of constructing full three-valued systems of propositional logic which would contain some part of the two-valued logic containing implication and would involve but two primitive terms — contrasting with the systems of Slupecki involving three primitive terms. (J. Slupecki: Der volle dreiwertige Aussagenkalkül, Comptes rendus des séances de la Société des Sciences et des Lettres de Varsovie, Classe III, vol. 29, 1939, 9—11; Pełny trójwartościowy rachunek zdań, Annales Univ. M. Curie-Sklodowska, Lublin, vol. 1, no. 3, Sect. F 1946, 193—209.)

Chapter I ("Three-valued logic") gives some general informations concerning the origin of the three-valued logic, the problem of fullness ("functional completeness") of the axiomatic systems of three-valued logic, the connection between the classical logic and the three-valued one, and the applicability of the three-valued logic. Chapter II ("The six full systems") formulates the problem having to be solved (cf the first sentence of the present review) and contains derivation of the six full systems fulfilling the conditions of the problem: each of these systems involves two primitive terms, one of them being one of the three-valued "implications", the second a one-placed propositional functor. The proof is given that no other full system fulfilling the above mentioned conditions can exist. Chapter III ("Axiomatization of the six systems") introduces six axiomatic systems corresponding to the previously (Ch. II) derived full systems. Consistency and completeness of these systems are proved, whereas the independency of the axioms in question is proved in Chapter IV. Chapter V contains the derivation of all the theorems necessary for the completeness proof from the Ch. III.

Bibliography, german and russian summaries.

Pavel Materna

Filozofia a utopia. Studia z dziejów ideologii; Archiwum historii filozofii myśli społecznej 10, Warszawa 1964, 347 str. — Soubor osmi důkladných materiálových staí, které analyzují důležité jevy evropského i polského sociálně politického myšlení XVIII. a XIX. století a které jsou spjaty společným tématem: problémem utopického vědomí a jeho vztahu k filosofii nebo k teorii společnosti, anebo v širším smyslu problémem vztahu politiky a teorie, tedy problémem, který mezi dvěma válkami vytyčil — nikoli bez vlivů marxismu — Karl Mannheim (zvl. ve spise Ideologie und Utopie, 1929). Bronisław Baczo tu rekonstruuje utopii J. J. Rousseaua (Demokracja i konserwatyzm w utopii J. J. Rousseau, 5—43), Jerzy Szacki analyzuje francouzské restaurační myšlení (Kontrewolucja a światopogląd, 55—104), Stefan Treugott osvětluje napoleonský mýtus (Napoleon — mīt i utopia, 105—131), Adam Sikora píše o názorech polského messianisty Hoene-Wrońskiego na lějinný proces (Hoene-Wrońskiego utopia historiozoficzna, 133—177), Barbara Skarga hledá filosofické předpoklady utopie A. Comta (Pozytywizm i utopia, 179—226), Zbigniew Kuderowicz zkoumá Hegelovu kritiku utopie a jeho pokus o překonání utopického postoje (Hegel: moralistyka a utopia, 227—265), Andrzej Walicki probírá Narodnickou utopii M. Michajlovského (267—315) a Zbigniew Krawczyk hodnotí koncepci polského socialisty E. Abramowského (Edwarda Abramowskiego ideal socjalizmu bezpieczeństwa, 317—345). Hledisko a cíle zkoumání, které si autoři vytkli a které explicitně a nejdůležitěji vyslovuje ve své hegelovské stati Z. Kuderowicz (srov. zejména str. 227—228 aj.), umožňují, aby probíraná témata, často tradiční, dostala nové osvětlení a mohla se stát východiskem jakýchsi příštích dějin ideologie.

Jiří Cěl

Jarosław Ładosz: Współczesne formy walki materializmu z idealizmem; Warszawa 1965, 104 str. — Polemický spisek známého wrocławského marxisty podává promyšlený, byť patrně nikoli obecně platný pohled na některé důležité problémy marxistické filosofie v horizontu polského myšlení. Úsiluje přitom zejména obhájit platnost tradičního marxistického dualismu materialismu a idealismu. Tato obhajoba — v soudobém marxismu jev dosti ojedi-

něly — ovšem nemá znamenat konzervaci dogmatického chápání vztahu materialismu a idealismu. Ładosz naopak velmi zásadně a přesvědčivě odsuzuje dogmatické chápání tohoto vztahu i zjednodušené pojetí boje proti idealismu. Naznačuje přitom nové momenty ve vývoji soudobé nemarxistické filosofie (zajímavý je např. jeho exkurs o novopozitivistickém materialismu), zmiňuje se o nových postojích marxistů k nemarxistickému myšlení i o nových jevech v soudobé marxistické filosofii vůbec; v tomto směru je třeba připomenout zvláště jeho stanovisko k diferenciaci uvnitř marxismu, které nás přehledně, byť ne nestranně a nesporně informuje o situaci v soudobé polské filosofii (Ładosz v marxistickém „scientismu“ a „humanismu“, jejichž oprávněnost jinak nepopírá, vidí jednak „tendenci k odtrhování materialismu od lidské historické činnosti“, jednak tendenci k „odvracení úvah o člověku od přírody“). Ładosz soudí, že přes všechny změny v marxistickém i nemarxistickém myšlení má konflikt materialismu s idealismem stále ve filosofii klíčový význam (nedocenení toho považuje za druhou krajnost v procesu překonávání dogmatismu) a pokouší se specifikovat tento konflikt v rovině „ontologické“ a metodologické. Tohoto Ładoszova poctivého úsilí je si třeba vážít, nicméně se zdá, že jeho argumenty nejsou vždy zcela přesvědčivé, a to zejména tam, kde se pokouší definovat moderní idealismus — a konec konců i moderní marxistický materialismus. Zde např. vzniká dojem, že — zejména tam, kde je spor materialismu s idealismem interpretován v rovině metodologické — se tento rozpor redukuje na rozdíl objektivismu a subjektivismu. Všechny tyto slabosti však sotva lze připsat jen na osobní vrub autorův: jsou výrazem neujasněnosti v pojetí materialismu a idealismu, tzv. základní filosofické otázky apod., nejasnosti, které prostupují ať už reflektovaně nebo nereflektovaně celé soudobé marxistické myšlení.

Jiří Ctl

Andrzej Nowickij: Wykłady o krytyce religii w Polsce; Warszawa 1965, 160 str. — Spis předního polského badatele v oboru teorie a dějin náboženství a ateismu má charakter přehledový i koncepční zároveň: podává hutný, dobře učeněný nárys dějin kritiky náboženství v polském myšlení od renesance po současnost a zároveň nabízí jakousi předběžnou verzi programu příštího bádání na tomto poli, a to jak pokud jde o látku tak o metodologii. Výklad se soustřeďuje především na uzlové body polského antireligiózního myšlení. První ze čtyř částí spisu je věnována polské renesanční kritice náboženství, druhá část analyzuje ateismus polského myslitele XVIII. století Kazimierza Łyszczyńskiego. Třetí část — vzhledem k šíři a významu látky snad až příliš stručná — přehlíží kritiku náboženství v polském osvícenství, romantice i v revolučním demokraticismu, který tu však přichází nejvíce zkrátka (je zastoupen prakticky jen Dembowským). Čtvrtá část spisu věnovaná posledním stoletím myšlenkového vývoje Polska, má rovněž převážně panoramatický charakter: sleduje kritiku náboženství v polském pozitivismu, novoromantice a v počátcích polského marxismu v údobí 1864—1917, dále — v období meziválečném — přinos volnomyšlenkářského hnutí i volných myslitelů mezi vědci, konečně pak informuje o situaci a práci polského ateismu a religionistiky v posledních dvaceti letech. — O spise jako celku lze říci, že v něm autoři na mnoha místech se vskutku podařilo postihnout specificky polský přínos kritice a překonání náboženství (což je pro Nowického programovým úkolem příštích syntetických dějin polského ateismu); zdařilo se to ovšem zejména tam, kde je polský vývoj zařazován do širšího evropského kontextu, totiž právě tam, kde se Nowicki — autor četných prací z obecných dějin antireligiózního myšlení — opírá o vlastní monografický výzkum (viz jeho studium italského renesančního myšlení, zejména spis Centralne kategorie filozofii Giordana Bruna, 1962 aj.). Přes nerovnoměrnost zpracování podává spis dobrý přehled polské antireligiózní myšlenky a může v jistém smyslu uvádět i do dějin polského filosofického a sociálně politického myšlení, ba i do polské kulturní historie vůbec. Svým záměrem, tématem i svými metodologickými principy a požadavky (přehledně formulovanými na str. 6—10) nás však poučuje i o stavu soudobé polské marxistické religionistiky: je svědectvím její silné a fundované orientace historické a historiografické, jež československé práci na tomto poli prozatím chybí.

Jiří Ctl

Romano Guardini: Die Macht — Versuch einer Wegwelsung; Werkbund-Verlag Würzburg, 1960, 115 str. — Již v pátém vydání vychází tato studie R. Guardiniho, která rozvíjí myšlenky starší jeho práce Konec novověku (Das Ende der Neuzeit, 7. vyd. Würzburg 1956). V pěti kapitolách své studie (Podstata moci, Teologický pojem moci, Rozšíření moci, Nový obraz světa a člověka, Možnosti jednání) vychází autor ze své filosofie epochy, obsahující pokus o filosofickou formulaci specifické povahy naší doby právě na podkladě myšlenky